

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.7.2.16>

WPLYW TWÓRCZOŚCI W. THACKERAYA NA KSZTAŁTOWANIE SIĘ EUROPEJSKIEJ POWIEŚCI REALISTYCZNEJ

Anna Chyzhevska

aspirantka Katedry Literatury Światowej

Poltawskiego Narodowego Uniwersytetu Pedagogicznego imienia W.G. Korolenki (Poltawa, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-7376-9430

Adnotacja. W artykule przeanalizowano wpływ twórczości angielskiego pisarza W. Thackeraya na rozwój gatunku powieści europejskiej. Przeprowadzone badanie opiera się na stosunkowo historycznej metodzie, której zastosowanie pozwala wziąć pod uwagę kulturowy i historyczny kontekst dzieł artysty, podkreślić jego innowacyjne pomysły, techniki, obrazy, przeanalizować ich dalsze transformacje w procesie rozwoju literatury europejskiej i wpływ na powstawanie nowego gatunku artystycznego. W szczególności zaznaczono, że literatura angielska XIX w. uaktywniła gatunek powieści (utwory z epoki E. Bulwer-Lyttona, B. Disraeli, F. Marryata, C. Kingsley, C. Dickens, sióstr Bronte, E. Gaskell, W. Collins, M. Shelley, J. Austen, G. Meredith i in.). Angielscy powieściopisarze dążyli przede wszystkim do prawdziwości opowieści i obiektywizmu obrazu, wprowadzając nowe formy i modusy konwencji artystycznej. Wykazano, że W. Thackeray, biorąc pod uwagę najlepsze tradycje Oświecenia, uzupełnił gatunek powieści elementami publicystyki, bezpośrednią polemiką z istniejącymi pomysłami i preferencjami literackimi, wprowadził elementy parodii, satyry, teatru, pantomimy do realistycznej struktury narracji, rozszerzył obecność autora i wpływ na postrzeganie czytelnictwa. Dygresja liryczna i trafne komentarze psychologiczne autora stworzyły obszerny obraz postaci, który harmonijnie łączy pokazywanie zewnętrznych działań bohaterów z odtwarzaniem ich stanu wewnętrznego. Przegląd późniejszych powieści W. Thackeraya pokazuje, że pisarz pogłębił własne techniki analizy psychologicznej, wprowadzając go do realizacji swojego głównego zadania: społecznej krytyki rzeczywistości. Twierdzi się, że W. Thackeray zaktualizował tradycyjną strukturę powieści oryginalnym sposobem opowieści, nasyconym refleksjami i komentarzami autora, ironicznym kolorem, subiektywnym psychologizmem i autopsychologizmem, determinacją społeczno-historyczną, która określiła dalsze kierunki rozwoju powieści XX wieku.

Słowa kluczowe: powieść, opowiadanie, ironia, parodia, teatralność, historyzm, psychologizm.

THE INFLUENCE OF W. THACKERAY'S CREATIVITY ON EUROPEAN REALISTIC NOVEL FORMATION

Anna Chyzhevska

Postgraduate Student at the Department of World Literature

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University (Poltava, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-7376-9430

e-mail: achzh0532@ukr.net

Abstract. In the provisions of scientific article considers the influence of the English writer W. Thackeray on the development of the European novel as a literary genre. The article is based on the comparative-historical method, the application of which allows to take into account the cultural-historical context of the artist's works, highlight his innovative ideas, techniques, images, analyze their further transformations in the development of European literature and influence on the new art genre. In particular, it is noted that the English literature of the XIX century activated the genre of the novel (works of the era of E. Bulwer-Lytton, B. Disraeli, F. Merriat, C. Kingsley, Ch. Dickens, the Bronte sisters, E. Gaskell, W. Collins, M. Shelley, J. Austen, J. Merredith, etc.), moreover, English novelists showed the truth of the narration and the objectivity of the image, introducing new forms and modes of artistic conventionality. It is also noted that W. Thackeray, taking into account the best traditions of the Enlightenment, supplemented the genre of the novel with elements of journalism, direct controversy with existing ideas and literary preferences, introduced elements of parody, satire, theater, pantomime into the realistic structure of the story. Lyrical digressions and accurate psychological comments of the author created a three-dimensional picture of the characters, which harmoniously combines the display of external actions with the reproduction of their internal state. A study of W. Thackeray's later novels shows that the writer deepened his own methods of psychological analysis, involving himself into the implementation of his main task: social critique of reality. It is claimed, that

W. Thackeray updated the traditional structure of the novel with an original manner of narration, which is completely full of author's thoughts and comments, ironic coloring, subjective psychology and ontopsychology, including the socio-historical determination for the further directions of the novel of the XX century.

Key words: novel, narration, irony, parody, theatricality, historicism, psychology.

ВПЛИВ ТВОРЧОСТІ В. ТЕККЕРЕЯ НА СТАНОВЛЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РЕАЛІСТИЧНОГО РОМАНУ

Анна Чижевська

аспірантка кафедри світової літератури

Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (Полтава, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-7376-9430

e-mail: achzh0532@ukr.net

Анотація. У статті розглянуто вплив творчості англійського письменника В. Теккерея на розвиток жанру європейського роману. Проведене дослідження ґрунтується на порівняльно-історичному методі, застосування якого дає змогу врахувати культурно-історичний контекст творів митця, виокремити його новаторські ідеї, прийоми, образи, проаналізувати їх подальші трансформації в процесі розвитку європейської літератури та вплив на становлення нового художнього жанру. Зокрема зазначено, що англійська література XIX ст. активізувала жанр роману (твори доби Е. Булвер-Літтона, Б. Дізраелі, Ф. Мерріата, Ч. Кінгслі, Ч. Діккенса, сестер Бронте, Е. Гаскелла, В. Коллінз, М. Шеллі, Дж. Остен, Дж. Мерредіта та ін.). Англійські романісти прагнули насамперед правдивості повісткування й об'єктивності зображення, впроваджуючи нові форми та модули художньої умовності. Показано, що В. Теккерей, ураховуючи кращі традиції просвітництва, доповнив жанр роману елементами публіцистичності, прямої полеміки з наявними ідеями й літературними уподобаннями, уніс у реалістичну структуру оповіді елементи пародії, сатири, театру, пантоміми, розширив авторську присутність і вплив на читацьке сприйняття. Ліричні відступи та влучні психологічні коментарі автора створили об'ємну картину характерів, яка гармонійно поєднує показ зовнішніх дій персонажів із відтворенням їхнього внутрішнього стану. Дослідження пізніх романів В. Теккерея демонструє, що письменник поглибив власні прийоми психологічного аналізу, долучивши його до реалізації свого головного завдання – соціальної критики дійсності. Стверджується, що В. Теккерей оновив традиційну структуру роману оригінальною манерою повісткування, насиченою авторськими роздумами й коментарями, іронічним забарвленням, суб'єктивним психологізмом та автопсихологізмом, соціально-історичною детермінацією, що визначило подальші напрями розвитку роману XX століття.

Ключові слова: роман, оповідь, іронічність, пародійність, театральність, історизм, психологізм.

Вступ. Провідну роль в англійській літературі XIX ст. відіграв жанр роману, представлений у творчості видатних письменників доби Е. Булвер-Літтона, Б. Дізраелі, Ф. Мерріата, Ч. Кінгслі, Ч. Діккенса, сестер Бронте, Е. Гаскелла, В. Коллінз, М. Шеллі, Дж. Остен, Дж. Мерредіта та ін. Англійські романісти прагнули насамперед правдивості повісткування й об'єктивності зображення, упроваджуючи нові форми та модули художньої умовності. Визначних здобутків у цьому плані досяг В. Теккерей, який, ураховуючи кращі традиції просвітництва, доповнив роман елементами публіцистичності, прямої полеміки з наявними ідеями й літературними вподобаннями, уніс у реалістичну структуру оповіді елементи пародії, сатири, ліричних відступів, театру, пантоміми, розширив авторську присутність і вплив на читацьке сприйняття. Дослідження особливості творчого методу В. Теккерея, уже тривалий час перебуваючи в полі зору літературознавців (Дж. Макмастер, Дж. Кері, Дж. Керлайсл, П. Гарретт, Р. Гілмур, Е. Сандерс, Г. Шоу, Е. Гарден, М. Уілер, І. Шайтанов, В. Вахрушев, Е. Генієва, В. Івашев, І. Плавуцька та ін.), залишається нині актуальним особливо у світлі нових літературознавчих концепцій і методології. Так, унесок В. Теккерея в становлення європейського реалістичного роману не був ґрунтовно дослідженим, хоча це питання ставилося науковцями (наприклад, А. Елтінелом у роботі «Теккерей і питання реалізму» (Altinel, 1986)).

Основна частина. Тому мета статті – проаналізувати вплив В. Теккерея на розвиток жанру реалістичного роману в європейській літературі з урахуванням його новаторського модулю повісткування. Для реалізації зазначеної мети використовується порівняльно-історичний метод дослідження, застосування якого дає змогу врахувати культурно-історичний контекст творів митця, виокремити його новаторські ідеї, прийоми, образи, проаналізувати їх подальші трансформації в процесі розвитку європейської літератури та вплив на становлення нового художнього жанру.

Варто зазначити, що значну роль у формуванні його концепції художнього твору відіграла національна літературна традиція: англійські письменники XVIII ст., насамперед Г. Філдінг з ідеєю роману як дзеркала «стану та звичаїв» суспільства, якого В. Теккерей уважав своїм учителем (автор сам указує на це в передмові до другого тому «Історії Пенденніса»). Услід за просвітниками митець закликає письменників і критиків писати лише те, що їм напевно відомо, щоб досягти повної правдивості, наголошує на суспільно-виховній ролі літератури й мистецтва загалом.

Разом із тим естетична позиція В. Теккерея, що сформувалася в 30–40 рр., реагувала й на потреби часу, включаючи вимогу широти охоплення дійсності, кореляцію сюжету роману з економічним станом суспільства та його моральними підвалинами. Досвід журналіста й публікація перших художніх творів, як й активна участь у літературно-критичній полеміці доби, дали змогу В. Теккерейові ще на початку своєї творчої кар'єри визначитися з провідними принципами власного художнього методу, яких він дотримуватиметься в усіх своїх романах: іронічно-пародійна критика будь-яких проявів аморальності, правдивість і широта зображення та ігрові елементи (театралізація) задля підтримання постійного інтересу читача. Зазначені художньо-естетичні принципи поетики В. Теккерея сприяли розвитку реалістичного спрямування як його власних творів, так і європейського роману загалом.

Прагнення в усьому дотримуватися правди, якою б вона не була, декларується письменником з першого роману: «But we are bound to stick closely, above all, by THE TRUTH – the truth, though it be not particularly pleasant to read of or to tell» (Але ми неодмінно дотримуватимемося передусім ПРАВДИ – правди, хоча її читати чи розповідати не особливо приємно) (8). Чітко й багаторазово повторюючись у перших романах митця («Кетрін», «Записки Баррі Ліндона», «Ярмарок марнославства»), принцип правдивості повісткування імпліцитно екстраполюється автором у наратив його зрілих романів («Ньюкоми», «Віргінці») шляхом використання риторичних запитань і відповідних модальних часток: «And whence, or how, or why, pray, this sermon?... You say (quite naturally), What? Is this all? Are these the people he is so fond of?» (10) (Ви скажете, з якого дива, чому й навіщо ця проповідь? ... Ви кажете (цілком природно): Що? Це все? Це люди, яких він так любить?).

Вимога правдивості повісткування корелює з розумінням В. Теккерея реалістичності мистецтва слова, не даючи змоги митцю писати по-іншому, про що він заявляє відкрито: «Я можу змальовувати правду лише такою, як я її бачу, й описувати лише те, що я спостерігаю. Небо наділило мене лише таким даром розуміння правди, і всі останні способи її відображення видаються мені фальшивими... У мене немає голови вище очей» (Гениева, 1990: 8).

Маючи власний погляд на літературні канони й уподобання епохи, В. Теккерей не сприймав і рішуче виступав проти використання в художніх творах нездорової химерності, перебільшень та екзальтації. Тому під його гостру критику потрапили насамперед популярний «готичний роман таємниць і жахів» А. Радкліф і манірність і зарозумілість стилу авторів комерційних або «салонних романів» (так звані «романи срібної ложки» про життя аристократів). Так само різко В. Теккерей різко висловлювався й про романтичну пристрасність Дж. Байрона, П. Шеллі, Ж. Санд і В. Гюго, які, на його думку, хоча й усвідомлювали аморальність суспільства, усе ж, відповідно до закону літературного жанру, «видавали порок за чесноту»: «Важка доля пророків і людей того піднесеного становища, яке займає мосьє Віктор Гюго: їм забороняється поводитися, як іншим смертним, і воленс-ноленс доводиться зберігати велич і таємницю... Так... і пророк Гюго не може навіть крихти виконати в простоті й шукає для всього особливу причину», – писав ще маловідомий Теккерей-сатирик у «Парижській книзі нарисів» (The Paris Sketchbook, 1840).

Саме через вимогу правдивості повісткування, яка стала естетичним кредо письменника, він не сприймав будь-які прояви романтичної естетики, негативно ставився до будь-яких проявів афектації, риторики, пафосу, перебільшення. Також у творчості Ч. Діккенса, якого В. Теккерей щиро шанував за правдивість і ясність повісткування, він їдко критикував ці прояви романтизму: «Мистецтво роману в тому й полягає, щоб змальовувати Природу, передавати з найбільшою силою і вірністю відчуття реальності... Я не думаю, що Діккенс належним чином змальовує природу. На мій смак, Мікобер не чоловік, а ходяче перебільшення, як власне і його ім'я – не ім'я, а лише гротеск. Цей герой чудовий, і я від душі сміюся над ним, але він не живіша людина, ніж мій Панч, і саме тому я протестую» (Ray, 1958: 258). Так само у творах Ч. Діккенса В. Теккерей не сприймав часті фінальні перемоги добра над злом, перебільшену ідеалізацію сімейних взаємин, звичаїв і побуту «старої доброї Англії». Він іронізував і над «різдвяною філософією» Ч. Діккенса, пов'язаною з вірою в обов'язкове покарання гріха й винагороду добра, згідно з духовними орієнтирами вікторіанської Англії. У несмішливих і водночас аналітичних есе, які В. Теккерей публікував у сатиричному журналі «Панч» (Punch), він у різко іронічний («як скальпель хірурга») манері Дж. Свіфта, Г. Філдінга, Дж. Аддісона висміює недоліки схильного до снобізму, чванства та показного пуританства англійського суспільства.

Реалістичність методу написання романів В. Теккерея полягала також у новому зображенні взаємин людини та її оточення, що акцентує органічний зв'язок формування людського характеру із соціальними обставинами, які його обумовлюють і визначають. Предметом глибокого соціального аналізу письменника став внутрішній світ людини, визначаючи психологічне спрямування його роздумів, намагання проникнути в таємниці людського самоусвідомлення. Психологізм творів В. Теккерея поглиблюється за рахунок авторських психологічних рефлексій (автопсихологізма), що, на думку дослідників (Л. Гінзбург, І. Гнєсова), стало новаторством у написанні роману та справило значний вплив на подальший розвиток жанру. Зазначену автопсихологізацію романного повісткування науковці називають коротким, але закономірним етапом в історії розвитку епічного жанру, а В. Теккерей – ініціатором унесення душевного людського досвіду в роман. Почавши формування психологізму із себе, письменник фактично змінив традиційну романну поетику свого часу, засновану на переважанні сюжету, заклавши тим самим фундамент для всіх подальших відкриттів у галузі психологічного роману (Гнєсова, 2008б: 24).

Дослідження пізніх романів В. Теккерея показує, що письменник поглибив власні прийоми психологічного аналізу, долучивши його до реалізації свого головного завдання – соціальної критики дійсності. Створюючи романи як розлогі картини суспільного життя письменник демонструє, що зміни у внутрішньому світі героїв невіддільні від умов їх зовнішнього існування. Звернення В. Теккерея до духовного світу персонажів стає проявом реалістичного психологізму, особливістю якого, за словами І. Бурової, є «гармонійне поєднання внутрішнього й зовнішнього, суб'єктивного й об'єктивного планів повісткування, при якому спостереження над явищами внутрішнього світу не затуляло того, що відбувається зовні в душі героя» (Бурова, 1990: 68).

Застосовуючи об'єктивне психологічне повісткування, що відображає взаємозв'язки фізичного і духовного стану людини, зовнішні прояви почуттів, різну вмотивованість психічних процесів у поведінці людини, В. Теккерей, як і його попередники – Стендаль, Флобер, Мопассан, Пруст, створює динамічні психологічні

портрети персонажів романів. Однак відмінною рисою його психологізму є акцент на залежності внутрішнього світу й загального психологічного стану людини від впливу соціального середовища та історичного часу. Цю особливість психологічного методу В. Теккерей І. Букова визначає як «характерний для реалізму XIX ст. принцип соціально-історичної детермінації, який поширюється й на явища індивідуальної психіки» (Букова, 1990: 22).

У творах В. Теккерей демонструє динаміку пристрастей, етичні пошуки й страждання героїв, викликані розбіжностями між їхніми прагненнями та вчинками, спричиненими необхідністю підкорятися законам суспільного життя. Важливу роль нині відіграють прямі психологічні коментарі, які зі звичних авторських відступів перетворюються в зрілий прозі В. Теккерей на невід'ємний складник психологічного повісткування, забезпечуючи правильність читацького сприйняття (найбільше їх в останньому романі письменника «Пригоди Філіпа»). Стаючи різновидом психологічного опису, лаконічні та влучні психологічні коментарі допомагають автору створити об'ємну картину характеру, яка гармонійно поєднує показ фізичного стану персонажа та його поведінки з відтворенням його почуттів і думок.

Інша проблема жанру, якою письменник займався від початку своєї творчої діяльності, – це те, як варто втілювати історію в романі. На його думку, історичний процес виявляється в зображенні життя декількох поколінь героїв, у зміні об'єктів їхніх думок і переживань, передусім в етичному аспекті. Тому В. Теккерей прагне насамперед «гуманізувати» історію, поєднавши її з правдивою художньою розповіддю про реальне людське життя. У романах він широко використовує принцип достовірності, завдяки якому передає не лише зовнішню, а й внутрішню сутність зображуваного. У повістванні митець застосовує прийом деталізації історичного колориту, описуючи в авторських відступах прикмети та реалії епохи короткими, але виразними штрихами, часто беручи їх у дужки. Ці прийоми дали йому змогу досягти в романах глибокого історизму й розуміння взаємозв'язку історичних епох.

У супереч стереотипам вікторіанської літератури, В. Теккерей критикує зайвий романтизм історичних романів В. Скотта, іронізуючи над його ідеалізацією рицарства в пародіях «Лекції міс Тіклтобі з англійської історії», «Рейнська легенда». А стаття з однозначною назвою «Досвід продовження роману Вальтера Скотта «Айвенго» вважається літературознавцями програмною для формування нового реалістичного історичного жанру, заснованого на принципах художності й гуманізації історії. Чітка позиція митця, що виражається також у романах, дає змогу В. Вексельману стверджувати, що в історичному наративі В. Теккерей «виступає проти помилково-романтичного й героїчного пафосу, ідеалізації минулого, відкидаючи гру випадку як літературного прийому, що сприяє несподіваному та благополучному вирішенню конфлікту» (Вексельман, 1988: 63).

Творчість письменника доводить, що художня історія може бути не лише захопливою (як у романтиків), а й точно відображати час, факти, вдачі епохи (як офіційна наука). Хоча до офіційної історіографії В. Теккерей почасти ставився досить критично (есе «Історія чергової французької революції»), у творах і листах письменника згадуються імена й роботи таких античних авторів: Фукидіда, Саллюстія, Тіта Лівія; істориків XVIII ст.: Д. Юма, Е. Гіббона, Л.-А. Тьєра, Ф. Гізо; сучасних йому науковців: Т. Маколей й Т. Карлейля. Однак, на відміну від інших авторів, В. Теккерей у романах не занурює читача в теоретичні роздуми стосовно історичного процесу, надаючи перевагу опису життя персонажів, їхніх характерів, моралі, побуту, що дає змогу відтворити реальну історичну атмосферу того часу. Особливістю авторського наративу є те, що історичні події, які зазвичай лейтмотивом проходять через весь роман (битва при Ватерлоо в «Ярмарку марнославства», боротьба за владу в «Історії Генрі Есмонда»), подаються очима фіктивних героїв. Описані історичні факти постійно впливають на їхнє життя, що, на переконання письменника, є закономірним і неминучим. Особливо важливою для В. Теккерей є взаємодія історії й етичних основ життя, де саме історичні колізії стають перевіркою моральних якостей персонажів, їхньої людяності, чесності, здатності залишатися добропорядними за будь-яких обставин. Романіст пише достовірно людську історію, у якій, за словами І. Гнусової, «життя позаісторичного персонажа виявляється значимішим, ніж звернення історичних героїв, хоча неминуче перетинається з «великою» історією» (Гнусова, 2008: 12), виводячи історичний роман на новий реалістичний рівень.

Також реалістичному спрямуванню творів В. Теккерей сприяють наявні в них елементи «роману виховання» (Маслова, 2002: 17), а саме: змалювання детального життя різних сімей зі складною системою внутрішніх і зовнішніх стосунків між їхніми членами, підкреслення важливої ролі середовища у формуванні особистості, дослідження душевних переживань персонажів, психологічних мотивів, які визначають їхні вчинки й життєвий шлях загалом («Історія Генрі Есмонда», «Ньюкоми», «Віргінці»). Письменник використовує традиції класичного сімейного роману у формуванні власних художніх принципів, провідними серед яких є зацікавленість у сімейно-етичній проблематиці, поєднання епічності й психологізму, ненав'язливий дидактизм. Видозмінюючи канони жанру, письменник створює романи з багатосімейною структурою, у якій родинні «гнізда» є пунктом перетину загальнонаціональних інтересів і духовних пошуків героїв. Завдяки історичності повісткування та психологізму зображенню персонажів В. Теккерей вдається показати непридатність соціальних умов вікторіанської Англії для формування гармонійної особистості, хибність соціального устрою, який через власне марнославство призводить до деградації особистості. Зазначена психологізація традиційних сімейно-побутового й історичного романів піднімає їх на якісно новий рівень, який стане провідним у розвитку романного жанру кінця XIX–XX ст.

Висновки. Отже, можемо стверджувати, що В. Теккерей оновив традиційну структуру роману такими компонентами, як оригінальна манера повісткування, насичена авторськими роздумами та коментарями, епічність оповіді, її іронічно-сатиричне забарвлення, суб'єктивний психологізм і автопсихологізм, соціально-історична детермінація, ненав'язливий дидактизм, сприяючи еволюції жанру роману та здійснюючи значний вплив на подальший розвиток нової психологічної прози ХХ століття. Перспективними ми вважаємо подальші дослідження відображення повістувальної манери В. Теккерей в різнопланових наративних стратегіях романістів ХХ століття.

Список використаних джерел:

1. Бутова И.И. Психологизм романов У.М. Теккерей 1850–60-х годов : дис. ... канд. филол. наук. Санкт-Петербург, 1990. 230 с.
2. Вексельман В.М. Творчество Теккерей 50х годов XIX века и проблема историзма : дисс. ... канд. филол. наук. Москва, 1988. 205 с.
3. Гениева Е.Ю. Неизвестный Теккерей. Теккерей в воспоминаниях современников. Москва, 1990. С. 5–19.
4. Гнусова И.Ф. Л.Н. Толстой и У.М. Теккерей: проблема жанровых поисков : автореф. дисс. ... канд. филол. наук. Томск, 2008. 27 с.
5. Маслова Т.Е. Роман воспитания в творчестве Теккерей 1850-х годов : автореф. дисс. ... канд. филол. наук. Санкт-Петербург, 2002. 19 с.
6. Altinel A.S. Thackeray and the problem of realism. Frankfurt a. M. etc. Lang., 1986. 181 p.
7. Ray G.N. Thackeray. The uses of adversity. 1811–1846. N.Y., 1958. 537 p.
8. Catherine: A Story by William Makepeace Thackeray. URL: <http://www.gutenberg.org/files/1969/1969-h/1969-h.htm>.
9. The History of Pendennis by William Makepeace Thackeray. URL: <http://www.gutenberg.org/files/7265/7265-h/7265-h.htm>.
10. The Newcomes: Memoirs of a Most Respectable Family by William Makepeace Thackeray. URL: <http://www.gutenberg.org/files/7467/7467-h/7467-h.htm>.
11. The Paris Sketchbook by William Makepeace Thackeray. URL: <http://www.gutenberg.org/files/2768/2768-h/2768-h.htm>

References:

1. Burova I. (1990). Psikhologizm romanov U.M. Tekkereya 1850–60-kh godov [The psychology of the Thackeray's the novels 1850–60s]: dis. ... kand. filol. nauk. Spb., 230 s. [in Russian].
2. Veksel'man V. (1988). Tvorchestvo Tekkereya 50-kh godov XIX veka i problema istorizma [Thackeray's work of the 50s of the XIX century and the problem of historicism]: dis. ... kand. filol. nauk. M. 205 s. [in Russian].
3. Geniyeva Ye. (1990). Neizvestnyy Tekkerey // Tekkerey v vospominaniyakh sovremennikov [Unknown Thackeray // Thackeray in the memoirs of contemporaries]. M. S. 5–19 [in Russian].
4. Gnyusova I. (2008). L.N. Tolstoy i U.M. Tekkerey: problema zhanrovyykh poiskov [L.N. Tolstoy and W.M. Thackeray: the problem of genre searches]: avtoreferat dis. kand. filol. nauk. Tomsk. 27 s. [in Russian].
5. Maslova T. (2002). Roman vospitaniya v tvorchestve Tekkereya 1850-kh godov [A novel of education in the work of Thackeray in the 1850s]: Avtoref. dis. ...kand. filol. nauk. Spb. 19 s.
6. Altinel A. (1986). Thackeray and the problem of realism. Frankfurt a. M. etc.: Lang. 181 p. [in English].
7. Ray G. (1958). Thackeray. The uses of adversity. 1811–1846. N.Y. 537 p. [in English].
8. Catherine: A Story by William Makepeace Thackeray. Retrieved from <http://www.gutenberg.org/files/1969/1969-h/1969-h.htm> [in English].
9. The History of Pendennis by William Makepeace Thackeray. Retrieved from <http://www.gutenberg.org/files/7265/7265-h/7265-h.htm> [in English].
10. The Newcomes: Memoirs of a Most Respectable Family by William Makepeace Thackeray. Retrieved from <http://www.gutenberg.org/files/7467/7467-h/7467-h.htm> [in English].
11. The Paris Sketchbook by William Makepeace Thackeray. Retrieved from: <http://www.gutenberg.org/files/2768/2768-h/2768-h.htm> [in English].